

ויזרע יצחק

שנה טו'

מצולזל צור יואתי
לך נאה אפח

יוצא לאור ע"י מדרשת
"ויזרע יצחק"
ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל

עולן מיוחד
להנוכח תשפ"ג

הגיגים לחנוכה

"בְּנֵר זַחֲוֹכָה פְּלִיגִי, זֹדֵד אִמֵּר מוֹתֵר לַהֲשִׁתְּמֵשׁ לְאוּרָה, וּזֹדֵד אִמֵּר אִסּוּר לַהֲשִׁתְּמֵשׁ לְאוּרָה" (שבת כא:)
מסביר רבי לוי יצחק מברדיצ'ב ב"קדושת לוי" את המחלוקת על פי משל למלך שבא לבית של עני. ומדרך הטבע בבוא המלך עם הפמליה שלו, רואים את כבוד עשרו ואת גדולתו, והעני שמח בדעתו בראותו את רוב עושר המלך, מה שלא ראה לפניו כל ימיו רוב עושר כזה. אבל אם העני הוא חכם בדעתו, הוא אינו שמח על רוב העושר שראה אצל המלך, כי ידוע שאצל המלך העשירות הוא דבר קטן, אלא שמחתו היא בעצם העובדה שהוא זכה לכך שהמלך בא להתאכסן בביתו. כך הנמשל, כאשר הקב"ה עושה ניסים עם בני אדם, אדם אחד שמח בטובה עצמה, בעובדה שהקב"ה עושה עמו ניסים. כמו העני, ששמח בראותו את עושרו של המלך, כך הוא שמח שהקב"ה גמל אתו חסד. ואדם אחר, החכם, אינו שמח בניסים, כי הוא יודע שהקב"ה ברא את כל העולמות והוא יכול לעשות הכל, אלא שמחתו היא על עצם הניסים, שעל ידי הניסים רואים שהקב"ה מתלבש בכיכול בבני אדם, כשעושה ניסים לבני אדם. על זה הוא שמח, שהמלך האדיר מתאכסן ומלביש את עצמו בכיכול לבוא בבני אדם.

לפי זה ניתן להסביר את המחלוקת בגמרא. "חד אמר מותר להשתמש לאורה", כנגד זה ששמח שהקב"ה עשה עמו נס, זה שמחה בעולם הזה שהקב"ה גמל אתו טובה, והעולם הזה ניתן ליהנות, לכן אמר "מותר להשתמש לאורה". וחד אמר אסור להשתמש לאורה", כנגד זה ששמח בקב"ה עצמו, שזכה שתלבוש בחירתו בבני אדם, ואינו חושב עצמו כלל שמגיע לו טובה, רק זכה שיתלבוש הקב"ה בו, וכיון שהוא אינו מחשיב את העולם הזה כלל, רק למעלה מעולם הזה, ולמעלה מעולם הזה לא ניתן לצורך הנאה, שכתוב "עין לא ראתה א-להים זולתך" (ישעיה סד' ג), לכן הוא סובר "אסור להשתמש לאורה".

ימי הזחוכה

מובא בשל"ה הקדוש שעיקר ימי חנוכה נתקנו כדי להלל ולהודות לקב"ה על שהפר את עצת היוונים שחשבו לבטל את ישראל מתורה ומצות. אם כן, ראוי ביותר שימים קדושים אלו יוקדשו להתמדה בלימוד התורה יותר מאשר בשאר הימים כי "תלמוד תורה כנגד כולם", אלא שבעוונותינו הרבים, רוב העולם נוהגים בהם בטול תורה, והולכים אחר ההבל, על כן השומע ישמע ויתעורר בימים ההם ביתר שאת בתורה ובמצות.

"הנרות הללו שאנו מדליקים"

אומר רבי פנחס מקוריץ שבנוסח "הנרות הללו" יש ל"ו תיבות, פרט לתיבות "הנרות הללו", והם כנגד ל"ו הנרות שמדליקים בכל הלילות יחד, פרט ל"שמישים". ול"ו תיבות אלו הן כנגד ל"ו מסכתות שיש בתלמוד הבבלי, שכל נר מרמז על מסכת אחת והוא כולל בתוכו את כל הסוגיות, כל ההשפעות, וכל האורות, של המסכת הזאת.

לפי זה ממליץ רבי פנחס מקוריץ שבכל יום מימי החנוכה לכוון בשעת הדלקת הנרות כנגד המסכתות של אותו היום. כלומר, ביום הראשון לכוין כנגד מסכת "ברכות" ולבקש מהקב"ה שישפיע לו עזר וסיוע שיוכל לקיים את כל העניינים המבוארים במסכת הזו, וביום השני לכוין כנגד מסכת "שבת" ומסכת "עירובין", ולבקש על העניינים המבוארים במסכתות הללו וכן על זה הדרך.

"נר ה' נשמת אדם" העולן מוקדש לעילוי נשמת כל מתי ישראל ובכללם:

הרה"ג אליהו דרעי זצ"ל בן סוליקה נלב"ע כג' אייר תשע"ו

לואיזה בן חמו בת סימונה ז"ל נלב"ע יט' אדר א' תשפ"ב

תנעב"ה

מעוניין לקבל את העולן ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העולן מיוסד לעילוי נשמת:

חביבה חיה בנימין בת גורג'יה ז"ל
נלב"ע י"א ניסן תשס"ז

יצחק בנימין בר שורין ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשל"ג
תנעב"ה

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשס"ה

איך לעיין בעולן בשעת התפילה

נא לשמור על קדושת הגליון

"לא היה בו אלא להדליק יום אוזר, נעשה בו נס והדליקו ממונו שמונה ימים" (שבת כא):

מדוע בסוגיה בגמרא, המדברת בעניין, חנוכה מוזכר נס פך השמן כנס המרכזי בחנוכה, ואילו בתפילת "על הניסים" הנס של פך השמן לא מוזכר והנס שמוזכר הוא הנס של הניצחון? אומר הרב צבי יהודה קוק שבחנוכה ישנם שתי סוגים של ניסים, יש נס גלוי ויש נס נסתר. הנס הגלוי הוא נס פך השמן, שבו השמן דלק יותר ממה שהוא, על פי הטבע, היה צריך לדלוך. והנס הנסתר הוא נס הניצחון במלחמה. הנס הוא נסתר כיון שיש אפשרות להסביר את הניצחון הזה באופן טבעי ולומר שהחשמונאים הכירו את אזור המלחמה לכן ידעו היכן להתחבא ומהיכן כדאי לתקוף ולכן הם נצחו. תפקיד הנס הגלוי הוא להראות לנו מי עשה גם את הנס הנסתר. על מנת שנבין שגם הנס של הניצחון במלחמה, שלכאורה נראה טבעי, הוא ביד הקב"ה, אנו צריכים את הנס של פך השמן שהוא נס גלוי. ולכן בתפילה אנו מזכירים את נס המלחמה בלבד כיון שבתפילה אין חשש שאדם יבוא ויטעה לחשוב שנס המלחמה היה במקרה, הרי הוא עומד לפני ה' ואומר לו על כך תודה, אך שלומדים בגמרא על נסי חנוכה אנו לומדים שנס פך השמן הוא הנס המרכזי כדי להבין שכל ההצלה בחנוכה זהו נס א-לוהי.

"לא היה בו אלא להדליק יום אוזר, נעשה בו נס והדליקו ממונו שמונה ימים" (שבת כא):

תירוצים רבים ניתנו לשאלתו המפורסמת של ה"בית יוסף" (סימן תרע"ו) מפני מה אנו חוגגים שמונה ימים, בעוד הנס לא היה אלא שבעה ימים שהרי עבור הלילה הראשון היה בפך שמן במידה מספקת?
"קומץ המנחה" מתורצת את קושיית ה"בית יוסף" על ידי משל לסוחר שהיה הולך בדרך ותקפו אותו שודדים, ומתוך שמונה שקים של זהב שהיו לו, הם גזלו ממנו שבעה שקים ונותר לו שק אחד בלבד. בהגיע העשיר לעיר הוא שכר אנשים לדווף אחרי הגזלנים ונדר נדר שאם הם יחזירו לו את ממונו הוא יפריש מהם מעשר לצדקה. ואכן הצליחו האנשים להשיב לו את כל הממון והוא קיים את הנדר והפריש מעשר משבעה השקים שהוחזרו לו. אמר לו גבאי הצדקה שהוא צריך להפריש מעשר גם מהשק השמיני כיון שעיקר הנס נעשה על ידי השק השמיני שאותו לא גזלו, ובזכות הזהב שהיה בשק השמיני הוא יכול היה לשכור את האנשים שהשיבו לו את הממון, ולכן ראוי שייתן מעשר גם מהשק הזה. כך גם בחנוכה, אלמלא הנס שלא מצאו היוונים את פך השמן האחד, לא היו מתקיימים הנסים של הדלקת הנרות בשבעת הימים הבאים.
מתרץ ה"תפארת שלמה" שההכנה למצוה היא חלק מקיום המצוה, וביום הראשון הם הכינו את עצמם למצוה של הדלקת הנרות, וכיון ההכנה היא עיקר קיום המצוה ולכן גם היום הראשון נחשב לנס.

"והבור רק אין בו מים" (בראשית לו' כד)

"הרואה מקום שנעשה לו נס מברך ברוך שעשה לי נס במקום הזה" (ברכות נד)

ה"אבודרהם" מבאר שהברכה היא דווקא על נס שיוצא מדרך הטבע. ומה שמברכים על נר חנוכה הוא משום נס פך השמן שהיה כנגד הטבע. אמנם עיקר הנס היה הניצחון על מלכות אנטיוכוס, שבו ישראל קבלו מלוכה למשך מאתיים שנה, ולזיכרון הנס צריך להאיר נרות. אבל להורות על נס פך השמן צריך דווקא שתשלוט בו העין דהיינו שיהיה הנר תוך עשרים אמה. בדומה למנורה שהיתה מאיר מתוך ההיכל ופתחו של היכל גבוה עשרים אמה. ומובא במדרש שבשעה ששב יוסף מקבורת אביו, הוא הציץ בבור וברך "ברוך שעשה לי נס במקום הזה". ועיקר הנס של יוסף הוא מה שהעלו אותו מהבור, ובעזרת ההשגחה הוא נעשה לשר על כל מצרים וזה אינו כנגד הטבע. לכן מובא במדרש שאמר תנחום בר חנינא "מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו" והיה זה נס שיוצא מגדר טבע העולם. לכן ברך יוסף "ברוך שעשה לי נס". אומר ה"משך חכמה" ששני מאמרים אלו באו להורות שבחנוכה וביוסף הנס היה סיבוב ההשגחה לניצחון ולמלוכה, רק שהברכה אצל יוסף היתה על הבור שלא הזיקו אותו הנחשים, ובחנוכה על נס פך השמן.

נְס זְזוּכָהּ הַפְּרָטִי שֶׁל הַמְהַרְשֵׁ"ל

רבי שלמה לוריא, המהרש"ל, מספר, בהקדמה לספר "ים של שלמה", "פעם אחת בא לידי, על ידי נר של מצוה כאילו הראו לי מן השמים ונתנו לי הרמנא ואמוץ כח מרקיע ופתחו לי שערי אורה".
את כתב החידה הזה מבאר רבי צבי הירש קידנובר ב"קב הישר": "שמעתי מפי מורי על פי קבלה, שהעניין הוא כך. בעת שמהמרש"ל ישב וחיבר את ספרו הנודע "ים של שלמה", ישב פעם לאור נר קטן שהאיר לו את החשיכה. לפי מידת גודלו צריך היה הנר לכבות בדרך הטבע כעבור זמן קצר. נעשה נס והנר הקטן דלק כמה וכמה שעות, משך זמן רב יותר מאשר דולקים ארבעה נרות גדולים.

לרפואת כל חולי עמו ישראל, ובכללם:
פורטונה בת סימונה, יצחק בן אילנה, רונן בן איווט

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא"ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

מדרשת "ויזרע יצחק" מרכז לתורה ושירה, בית כנסת "שבת אחים" נווה גן פ"ת:

שיעור "דף יומי" ימים א'-ה' 20:00-21:00, לימוד טעמי המקרא יום ב' 19:00-20:00, לימוד פיוטים יום ה' 19:00-20:00
גמ"ח "יד יצחק": מבחר תפילין רש"י (ספרדי, אשכנזי, איטר) גמ"ח "בית יצחק": ספרים ל"חנוכת בית" ו"ברית יצחק" לביורר פרטים ולהשאלה: בן חמו יוסף 052-3268315, 050-6292492